

Kloosterkerk – 17 oktober 2021
21^e zondag na Pinksteren
Dienst van Schrift en Tafel
2 Koningen 5:1-14 en Markus 1:39-45
ds. Marja Flipse

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via <https://youtu.be/28-NRBhppxA>

Gebed om ontferming

Zomaar
staan de deuren open vanmorgen
van dit huis
en van ons hart.
Wij komen binnen
wij komen tot U
wij komen tot onszelf
wij komen tot elkaar;
spontaan of weloverwogen
aarzelend of trefzeker
vrijwillig
maar misschien niet vrijblijvend.
Precies zoals we zijn
mogen we komen,
net een beetje anders
lichter en nieuwer
mogen we straks gaan.
Dat U ziet
waar het aan scheelt
waar het scheef zit
waar het stroef loopt
en dat U dan geneest
rechtzet
ruimte schept,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Zomaar
worden wij aan elkaar gegeven.
Een vriendschap
groeit uit tot liefde,
wantrouwen
maakt plaats voor verbroedering.
Een kind
wordt ons in de schoot geworpen,
een arm
om onze schouder gelegd,
een medereiziger
kruist ons pad;
vreemden worden vrienden
onbekenden worden familie
levens raken vervlochten
persoonlijkheden schuren
kloven groeien
of worden overbrugd.
Dat onze omgang met elkaar
mag voortvloeien
uit onze omgang met U,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Zomaar
is ons deze wereld gegeven
dit levensgrote, hemelhoge
ondoorgegrondelijk diepe
kostbare, kwetsbare huis
dat krioelt van leven
en bruist van energie
dat vuur spuwt
en barst van droogte
dat naar adem snakt
en verdrinkt
in giftig water
in bergen afval
in vervuilde lucht;
waar mensen wonen
met oogkleppen op,
waar mensen niet wonen
omdat hun geen plaats wordt gegund.

Dat uw liefde
niet verloren gaat,
dat onze pogingen
tot zorg en respect
niet te zwak zijn
en te laat,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

Skin deep,
zo noemen ze het in het Engels
als iets oppervlakkig is, zonder diepgang.

Een huidziekte, dat klinkt als een oppervlakkige ziekte
die de kern niet raakt.

Maar niets is minder waar.

Je huid omhult je hele lichaam.

En als je hele dagen jeuk hebt, of pijn,
dan zou je het liefst vervellen als een slang.

Er zijn veel gradaties van het soort ziekte
dat in de vertaling die we vanmorgen horen ‘huidvraat’ genoemd wordt.
In de nieuwe bijbelvertaling die afgelopen week uitkwam
heet het in het verhaal over Naäman
‘een huidziekte die onrein maakt’
en gaat het in Markus over
‘iemand die door een huidziekte onrein was’.

Dat onreine is geen directe vertaling,
maar een toelichting op het woord ‘huidziekte’.
Zo wordt daar dus meteen al de nadruk gelegd
op het feit dat zo’n ziekte zorgt voor sociale uitsluiting,
voor isolement, voor uitzichtloze quarantaine.

In het boek Leviticus wordt in detail uitgewerkt
hoe een lange quarantaine er voor welk soort huidziekte staat
en onder welke voorwaarden er sprake kan zijn
van genezing en reinwording en reïntegratie.

Jezus refereert aan die regels als hij de genezen man opdraagt
zich te laten zien aan de priester -
daarmee is de tijd van ziekzijn op een correcte manier afgesloten.

Ironisch is, dat een dergelijke ziekte
waarschijnlijk niet besmettelijk is.
Maar het zou in niemands hoofd opkomen
om een zieke aan te raken.
Er hangt een zodanig stigma om mensen met een huidziekte heen
dat zij zich afzijdig houden
en dat gezonde mensen hen niet opzoeken.

Des te interessanter dat we vandaag twee verhalen horen
van twee mannen die zich niet laten afzonderen
maar actief stappen zetten om hulp te vinden.

Geen van beiden nemen zij er genoeg mee
het label 'onrein' tot in lengte van dagen te blijven dragen.
Allebei gaan ze op iemand af
die hen kan genezen, en die dat ook wil:
Naäman vindt Elisa,
en de naamloze zieke in Markus vindt Jezus.

Toch zitten er aan beide verhalen haken en ogen.
Er zit iets in de weg,
een blokkade die een gezond leven niet helemaal onmogelijk maakt
maar wel flink frustriert.

In het geval van Naäman is hij dat zelf, die blokkade.
Hij en zijn zelfingenomenheid en zijn onrealistische verwachtingen.

Naäman heeft het goed getroffen.
Hij heeft geen last van reinheidsregels.
Hij staat middenin de Aramese samenleving,
zelfs wel behoorlijk wat tandjes boven het gewone volk.
Hij heeft een hoge functie,
hij loopt zomaar bij de koning binnen alsof het niets is,
hij heeft recht op ziekteverlof.

Op basis van het minste gerucht
kan hij het zich veroorloven om een grote reis te ondernemen,
om af te gaan op een tip die zijn vrouw heeft gekregen
van een buitenlands slavinnenetje.

Hij heeft tijd en geld om te reizen,
is in staat goud geld te betalen voor zijn behandeling,
heeft een aanbevelingsbrief van zijn koning,
wordt doorverwezen door een tweede koning,
en rijdt per strijdswagen met gillende sirenes
op vijandig grondgebied,
naar de onbekende man van God
die hem beter zou kunnen maken.

Zijn komst is een oorlogsverklaring.
Het is niet de strijdlust van een wanhopige zieke
die genezing zoekt,
maar van een verongelijkte hotemetoot
die zijn aandoening opvat als een belediging.
Hij heeft recht op genezing.
Hij verdient het.
Hij moet genezen worden
want anders -

Maar eenmaal aangekomen
krijgt hij alleen de receptionist te spreken.
Hij wordt met een kluitje letterlijk het riet in gestuurd -
geen medicijn
geen recept
geen therapie
geen counselling
geen aanraking.

Alleen zeven keer kopje onder
in een onbeduidend riviertje.
Dat is te gemakkelijk!
Dan voel je je toch enorm bij de neus genomen,
als je met zo'n kleine moeite van je beperking af kunt komen?

Het doet me denken aan een foto die ik laatst zag
van een groot, volwassen paard
dat met een dun touwtje was vastgebonden
aan zo'n plastic tuinstoeltje
en dacht dat het niet weg kon lopen.

Maar de man over wie Markus vertelt,
die tegen alle regels in op Jezus afkomt

en zich met zieke huid en haar aan hem overlevert,
die blind gelooft in het vermogen van Jezus om hem te helpen
maar er niet vanuit durft te gaan dat Jezus er ook toe bereid is -
Die man, zo dapper en zo bescheiden,
wat staat hem in de weg?

Dat vertelt Markus in een klein, venijnig zinnetje.
Hij schrijft: ga je aan de priester laten zien
en breng het voorgeschreven reinigingsoffer -
als getuigenis voor de mensen.

Dat lijkt namelijk wel netjes en vroom,
om God te danken als je genezen bent,
maar in feite is zo'n offer alleen maar voor de show.

En toch moet het.
Niet omdat het nodig is, of omdat het wat uithaalt,
maar omdat de genezen man
anders nóg geen leven heeft
temidden van zijn eigen gemeenschap.

Zijn ziekte is immers niet alleen fysiek
maar ook grotendeels sociaal
en dan ook nog strak geregisseerd
door de religieuze autoriteiten.

En dan kun je dat die priester wel verwijten
die een goede boterham verdient
aan het al dan niet rein verklaren
van mensen en stoffen en leren riemen en huizen -
maar mensen gaan daar van nature graag in mee.

Het geeft duidelijkheid en vastigheid
als dingen in hokjes zijn te stoppen.
Als iemand plekken op zijn huid heeft
en hij is niet besmettelijk,
maar het vonnis is toch: onrein, blijf maar uit de buurt.

In een mondige samenleving als de onze
laten we ons niet zo in de luren leggen, denk je dan.
Maar elke gemeenschap hangt van heilige huisjes aan elkaar -
al is het maar de drang om geen heilige huisjes te hebben.

Het verhaal van de zieke man in Markus
is een buitengewoon dynamisch stukje tekst.
Nu zit er in het hele evangelie volgens Markus
veel vaart en veel spanning,
maar dit specifieke stukje
gebruikt hele grote, krachtige woorden
waar veel emotie uit spreekt.

Dat is de emotie van Jezus.
Deze ontmoeting laat hem verre van koud.
Er zit een urgentie achter zijn manier van doen,
er klinkt verontwaardiging mee
in het woord waarmee hij de man tot zwijgen maant,
en bijna een soort driftigheid
in het woord waarmee hij de man wegstuurt,
op naar de priester, want dat moet dan maar.
Het soort ongeduldige ergernis die Jezus vaker ervaart
als hij te maken heeft met mensen die het allemaal nog niet snappen,
die het nog bij het verkeerde eind hebben.

Een van de spannendste kwesties in deze paar verzen
is de emotie die Jezus voelt
als de zieke man voor hem op zijn knieën valt.
De meeste manuscripten zeggen, voorspelbaar, 'medelijden'.
Een logische en heel menselijke reactie.

Maar hier en daar staat in plaats van 'medelijden', 'woede'.
Dat is moeilijker te duiden,
maar past wel heel goed in de dynamiek van de tekst.
En ik denk dat het helemaal niet zo gek is,
in het licht van Jezus' ergernis, de opgejaagdheid die hij voelt,
zijn onbegrepen-zijn, omringd door mensen
die snelle oplossingen willen,
een wonderdoener, een beroemdheid.

Zie dan maar eens die diepe bron aan te boren
waar je werkelijke identiteit en je ware roeping verborgen liggen,
je droom van het koninkrijk van God.

En als je dan iemand tegenkomt die zo lijdt,
niet alleen aan een arbitraire ziekte
maar aan het systeem dat onrein maakt,
onaantastbaar verklaart,

dat mensen buitensluit en afschrijft,
en je weet dat je deze ene man wel kan helpen
maar dat het systeem daarmee nog net zo onrechtvaardig blijft -
dan wil je wel woest worden.

Om het sappige beleg van deze korte scène heen
heeft Markus een dikke boterham van twee veelzeggende sfeerschetsen gelegd:
Jezus trekt door de hele regio, brengt goed nieuws en geneest
(dat is de ene boterham)
en Jezus moet zich terugtrekken vanwege alle aandacht,
want mensen blijven maar naar hem toe komen
(dat is de andere).

Dat klinkt als een succesverhaal,
en dat is het natuurlijk ook,
maar er klinkt ook frustratie in door.
Al die wonderen, al die mensen...
aan de ene kant gaat het ten diepste om hen,
om ieder uniek individu dat in de knel zit,
maar tegelijkertijd moet er bevrijding komen
die zo veel meer structureel en universeel is,
die iedereen geldt.

Een wonder is bij Jezus namelijk iets
waar je doorheen moet kijken.
Het is nooit het doel op zich.
Het is een doorkijkje op een nieuwe wereld
voor wie die durft te zien.
Een wereld die niet discrimineert,
uitbuit en buitensluit.

Allebei de verhalen van vandaag
lopen spaak op hetzelfde probleem:
dat mensen gek zijn op een wonder.
Naäman denkt dat hij het verdient.
De mensen in Markus komen eropaf
als vliegen op stroop.

Maar het wonder is een noodzakelijk kwaad.
Een wonder is ondergeschikt aan het effect ervan.
Dat zie je aan de hilarische situatie
waarin Naäman terecht komt:
een drive-through consult

en een hands-free genezing.

Daar staat hij dan met al zijn verwachtingen en al zijn geschenken.
Het is zo simpel, en het is gratis!

En je ziet het ook aan Jezus
die zijn patiënt zonder enige twijfel aanraakt
- iemand moet het doen -
en dan zonder pardon wegstuurt.
Geen grote verhalen.
Geen pottenkijkers.
Alleen nog even langs de priester
voor een genezenverklaring,
een QR-code.

Want deze wereld begrijpt het nog niet.
Hier modderen we nog maar wat aan
met onze regels en rituelen en onderbuikgevoelens.
Maar dwars door ons mensenwerk
wint het wonder terrein,
werkt God ons al tegemoet.

Gebeden

Het leven dat wij zelf bouwen
is zo kwetsbaar.
Zo snel worden we uit het lood geslagen
door ziekte, door verlies,
door een ander, door onszelf,
door stomme pech, door slechte keuzes,
door wreedheid of onverschilligheid.

Wij bidden voor wie aan den lijve ondervinden
dat het leven soms een kaartenhuis is.
Voor wie buiten de samenleving staan
of aan de rand bungelen,
ieder moment bang om hun grip te verliezen:
voor dak- en thuislozen,
kwetsbaren die door de mazen van het net glippen,
mensen zonder verblijfsvergunning,
zonder werk, zonder betrouwbare contacten,
voor mensen die de weg kwijt zijn
en de wereld om hen heen niet meer herkennen,

voor gevangenen en patiënten die verplichte zorg ontvangen,
voor laaggeletterden en voortijdig schoolverlaters,
rusteloze zielen en eccentricke eenlingen.

Wij vragen U dat U ons wilt leiden
in onze houding naar de ander toe,
naar de wereld toe.
Geef ons compassie
en geef ons woede.
Help ons de mens te zien
achter de ziekte, achter de nood
en help ons de krachten te onderscheiden
die mensen in hun greep houden.

Leer ons onze beweegredenen kennen
die ons ervan weerhouden nader tot elkaar te komen -
de struisvogelpolitiek
die ons veilig in eigen kring houdt,
de angst om in de kwetsbaarheid van de ander
geconfronteerd te worden met onze eigen kwetsbaarheid,
de grenzen van onze empathie,
ons onvermogen om een ander te redden,
onze schroom als de ander
zo ver van ons staat.
Dat wij onze hand durven uitsteken
ook al kunnen we niet weten
of er wel genezing of verzoening zal volgen.

Wij bidden voor wie wachten op een wonder dat niet komt,
voor wie een wonder hebben ervaren en dat niet kunnen delen,
voor wie bidden voor een dierbare
omdat dat het enige is wat ze nog kunnen doen,
voor wie niet kunnen of willen bidden
en wie het bidden moe zijn.
Voor (...)
dat zij elkaar nog lang mogen vasthouden en steunen,
en voor (...)
dat zij uw nabijheid mag ervaren;
voor diegenen van wie wij weten wat hen kwelt
of het denken te weten,
en voor mensen van wie de verhalen alleen bij U gekend zijn.
In stilte leggen we in uw handen
ieder die uw licht en troost nodig heeft.

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden
die klinken in de Kloosterkerk,
stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71
ten name van Stichting Kloosterkerk.
U steunt ons werk ermee!*